

ΠΟΛΕΜΙΚΗ ΙΔΕΩΝ, ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ (του Γιάννη Ζήση)

✘ Στη χρονολογική ιστορία του καθενός μας, στη βιογραφία μας, δηλαδή, στην ιστορία των κοινωνιών, των λαών και της ανθρωπότητας, ένα δεσπόζον ζήτημα είναι η διεκδίκηση του δικού μας ρόλου, εν ονόματι του καλύτερου. Διεκδικούμε πάντα, ουσιαστικά ή προσχηματικά, τον ρόλο της έκφρασης του καλύτερου δυνατού. Διεκδικούμε τον δικό μας ρόλο έτσι ώστε να επικρατήσει ο καλύτερος εκφραστής ιδεών, καλύτερες ιδέες και ούτω καθεξής.

Στη λογική αυτή είναι που ο Χριστιανισμός από Χριστιανισμός των μαρτύρων του Κολοσσαίου, των λιθοβολισμών και των εκτελέσεων, από Χριστιανισμός της αγάπης και της κοινότητας έγινε ο Χριστιανισμός των αυτοκρατόρων, των διωκτών, των πρωτείων των Παπικών και της Πατριαρχικής δόξας. Έγινε ο Χριστιανισμός της δίωξης της φιλοσοφίας και της σκέψης. Έγινε ο Χριστιανισμός της επιβολής, ο Χριστιανισμός του πλούτου και της εξουσίας, παρότι η αφετηρία του ήταν ο μερισμός, η απάρνηση και η υπηρεσία. Έγινε ο Χριστιανισμός των δογμάτων που συνοδοιπόρησαν με το «αγαθό» έργο της Ιεράς Εξέτασης, με την καιόμενη ανθρώπινη σάρκα και τα μαρτύρια της. Έγινε ο Χριστιανισμός των Σταυροφοριών στο όνομα των προσκυνηματικών τόπων και των λειψάνων – ο Χριστιανισμός της πειρατείας, της αποικιοκρατίας και των γενοκτονιών. Αυτή η ιδέα του Χριστιανισμού κατέληξε να πάρει όλες αυτές τις μορφές. Ο μαρτυρικός, ο ασκητικός Χριστιανισμός, ο Χριστιανισμός της απλότητας στην σκέψη και στην πίστη, ο Χριστιανισμός της ελεύθερης υπακοής, της ανεκτικότητας και της αγάπης έγινε μια νέα ειδωλολατρία. Ο Χριστιανισμός του πνεύματος και του πνεύματος του καταναλίσκοντος έγινε ο Χριστιανισμός του φόβου και της θρησκοληψίας.

Και όλα αυτά στον βωμό της επίτευξης του καλύτερου. Έφταιγε,

άραγε, το καλύτερο, έφταιγε η αρχική διακήρυξη ή έφταιγαν οι ιδέες; Στην προκειμένη περίπτωση, φαίνεται πως οι ιδέες και το ιδρυτικό πνεύμα είχαν μηδενική περίπου συμμετοχή. Κάποιες ελάχιστες προοπτικές παρερμηνείας προέκυψαν μέσα από την ανάγκη ενός ηθικού προσδιορισμού και μιας ηθικής προσέγγισης, αλλά και αυτές για το βασίλειο των ουρανού και όχι για το βασίλειο της γης.

Βέβαια, η Κυριακή Προσευχή αναφέρεται στη θέληση του θεού στον Ουρανό και στη Γη. Η θέληση αυτή ήταν αγάπη. Αλλά πού υπήρξε η αγάπη, πού υπήρξε ο μερισμός; Υποκαταστάθηκαν όλα από το δόγμα, από τα πρωτεία, απ' όλα αυτά που καταδικάστηκαν από τον ίδιο τον Χριστό.

Με άλλα λόγια, κάτι άλλο πρέπει φταίει. Φταίει ο ανθρώπινος παράγοντας. Είναι ο ανθρώπινος παράγοντας που στρέβλωσε τόσο καταλυτικά και με τόση αμετροέπεια την έκφραση των αρχών, των ιδεών και των αξιών. Ήταν η δική μας έκφραση, η δική μας συμπεριφορά, τελικά, και, μάλιστα, η πιο κακότερονη.

Αντλούσαμε από κάπου εξουσία για λογαριασμό μας και όχι για λογαριασμό της υπηρεσίας του συνόλου. Υπάρχει κάποια σοβαρή διαφορά; Σαφέστατα, και, μάλιστα, υπάρχουν παρενέργειες που οφείλονται στην παρερμηνεία περισσότερο των ιδεών, για παράδειγμα, του Μαρξ ή των ιδεών του Σοσιαλισμού, των ιδεών της ελευθερίας και της δημοκρατίας. Όλες τους συνδέθηκαν με πάρα πολλούς θανάτους. Όλες οι ιδέες διαστρεβλώθηκαν ενώ διακήρυσσαν ακόμη και την ειρήνη, την αβλάβεια και τη βιωσιμότητα, από πολιτιστική πλευρά, του ίδιου πράγματος. Προσφάτως, φάνηκε πως ακόμη και οικολογικά ρεύματα έχουν μέσα τους μια λογική βίας. Ας μην ξεχνάμε ακόμη ότι και πρόσωπα που ανήκουν στον οικολογικού χώρου πρόσφατα συνυπέγραψαν πράξεις βίας και εξουσίας με διεθνείς δράσεις. Και δεν λέμε ότι πρέπει κανείς να είναι ανυπεράσπιστος προφήτης, όπως θα έλεγε ο Μακιαβέλλι. Προφανώς, απέναντι στον Ναζισμό δεν μπορούσε παριστάνει κανείς τον Γκάντι, και ίσως κάτι που μπορεί να προσάψει κανείς στον Γκάντι να είναι αυτό.

Σε κάθε περίπτωση, εμείς ευθυνόμαστε για τις καταστάσεις που δημιουργούμε διεκδικώντας ισχυρό ρόλο για τον εαυτό μας, μετατρέποντας τη σχέση μας με τις ιδέες σε έναν ακατάσχετο ολοκληρωτισμό. Ακόμη και τις ιδέες της δημοκρατίας για την αλλαγή στην εξουσία, μεταξύ άλλων, τις βλέπουμε ναρκισσιστικά για να καθορίσουμε εμείς και για να επιδείξουμε εμείς παρουσία. Τελικά, συκοφαντούμε και αυτούς που θέλουν να ακολουθήσουν την ευγενή μέση ατραπό, σαν να είναι προδότες προς το χθες, ή, πάλι, σαν φουτουριστές άγριοι ορμάμε να αλλάξουμε κάτι άλλο έξω από μας. Το πρόβλημα όμως είναι στην ανθρώπινη φύση, δεν είναι μόνο στα πρόσωπα.

Μερικά πρόσωπα, βέβαια, έχουν αυτά τα ελαττώματα της ανθρώπινης φύσης σε συμπυκνωμένη μορφή. Όμως, ακόμη και τότε πρέπει να είμαστε έτοιμοι να αναγνωρίσουμε σε αυτούς κάτι από τον εαυτό μας, εάν θέλουμε να είμαστε τίμιοι [με τον εαυτό μας και να προοδεύσουμε.

Για να επιστρέψουμε, λοιπόν, στο θέμα, θεωρούμε ότι η πολεμική των ιδεών πρέπει να έχει άμεσα όρια και να μην εισβάλλουμε σαν να κάνουμε δίωξη σε εχθρικό έδαφος, μέσα από τη λογική της εναλλαγής ρόλων. Δεν πρέπει να μπαίνουμε στη λογική της αντιπροσώπευσης ή της έκφρασης με έναν τρόπο που να επιφέρει ανθρωπιστικές καταστροφές. Χρειάζεται μια ευγένεια, μια αβλάβεια, μια αποσύνδεση του περάσματος μας από τη ζωή, ένα αβλαβές διάβα της ζωής μας, σε οποιαδήποτε περίπτωση διεκδίκησης αξιωμάτων, εκπροσώπησης ανθρώπων, θέσεων, υποστήριξης ιδεολογικών ρευμάτων και ιδεών. Τί θα κάνουμε με τον εαυτό μας; Αυτό είναι το ερώτημα. Θα μπορέσουμε να τον καταλάβουμε; Θα καταλάβουμε ποτέ πως αυτή η ορμή του εαυτού μας, επειδή μπορεί να είναι πικραμένη, μπορεί να έχει άλλοθι κι έτσι να βλέπει και να αναπαράγει υπέρμετρα εικόνες του εχθρού. Πρέπει να τελειώσουμε κάπως με την πολεμική των ιδεών και να διαφυλάξουμε το ιερό όπλο της πολεμικής για τις πραγματικά ιερές υποθέσεις. Όμως, ούτε όλες οι υποθέσεις μας ιερές. Σε ορισμένες από αυτές υπάρχουν αρκετά λανθάνοντα προσωπικά στοιχεία και, κρυφά ή φανερά, μεταφέρουν τον

υφέρποντα ολοκληρωτισμό μας. Είναι ο ίδιος ολοκληρωτισμός που με όχημα τον Χριστιανισμό δόμησε την Προτεσταντική ηθική του καπιταλισμού. Πού υπάρχει αυτή στους πρώτους Χριστιανούς;

Η ίδια λογική εκτροπής οδήγησε σε ένα κοσμικά ισχυρό Βατικανό και σε μια εκκλησία που συγκέντρωσε τον πλούτο. Έτσι, πλέον, οποιαδήποτε μεταρρύθμιση για όλη αυτή τη συγκεκριμένη περιουσία απαιτούσε έναν ατομικισμό και μια διασπορά για να διαμορφωθούν και οι όροι της αγοράς. Η αγορά ήταν ένα βήμα εκδημοκρατισμού και για την πίστη και για την πολιτική και για την οικονομική ισχύ. Όμως, και αυτή η νέα αναγεννητική αφετηρία έχασε το μέτρο της και έγινε εξώφθαλμα πειρατική και καταστροφική. Τί θα κάνουμε, λοιπόν, με τον εαυτό μας; Θα τον γνωρίσουμε, θα τον απογυμνώσουμε, θα τον αφοπλίσουμε, κρατώντας την ιερή άμυνα και την πνευματική μας ασφάλεια στα επίπεδα της αντίληψης του πνεύματος και στα επίπεδα της υπέρβασης της χωριστικότητας ανάμεσα σε μας και τους άλλους, ανάμεσα στη δική μας ελευθερία, που επιδιώκει την αλληλεγγύη, και την ελευθερία των άλλων; Θα κρατήσουμε, λοιπόν, το ιερό όπλο μας για το πνεύμα και την ψυχή μας ώστε να διασφαλίσουμε το δικαίωμα στην υπηρεσία προς το όλο; Τί είναι, τελικά, ο εαυτός μας; Μήπως χάνουμε ολοένα τον εαυτό μας για να κερδίσουμε τον κόσμο κάνοντας είδωλα και εργαλεία του εαυτού μας τις ιδέες, τις αρχές, τις αξίες και τις διακηρύξεις; Μήπως, τελικά, έτσι διαιωνίζουμε έναν φαύλο κύκλο συμφερόντων και ένα ανταγωνιστικό σύστημα που μας κατακρεουργεί και μας βυθίζει στην δική μας ματαιότητα; Γιατί αδυνατούμε να συλλάβουμε ότι είναι πολύ μεγαλύτερη η δόξα της δημιουργίας ή της αποκατάστασης σωστών σχέσεων και ενότητας, η ανάδειξη της σύνθεσης και της υπερβατικότητας με πραγματιστική έμπνευση, με έναν ενθουσιασμό που θα διέπεται από ανιδιοτέλεια αλλά και με διακρίνουσα και σοφή στάση ζωής;

Πράγματι, ένα από τα πιο δύσκολα ζητήματα είναι να καταφέρουμε να καταλάβουμε ότι αυτό που αντιλαμβάνεται η συνείδησή μας δεν είναι η αλήθεια ή αυτό που εκλαμβάνουμε, επίσης, ως προσωπικότητά μας δεν είναι το αγαθό και ότι το αγαθό έγκειται

σε μια στάση προς το ευρύτερο όλο και όχι στην δική μας νομιμοποιητική ικανότητα να αντιπροσωπεύσουμε το όλο.

Είναι καιρός πια να αντιληφθούμε πως δεν είμαστε ληξίαρχοι ή παράγοντες μιας αδηφάγας νομενκλατούρας ή ενός Ρωμαϊκού θριάμβου. Ακόμη και στον Ρωμαϊκό θρίαμβο υπήρχε ο υποβολέας που υπενθύμιζε τη ματαιότητα και την παροδικότητα αυτού του ίδιου του θριάμβου.

Έχουμε ανάγκη μια βαθιά καταλλαγή ώστε να δραπετεύσουμε από τον ψυχωσικό φαύλο κύκλο της προσωπικότητας που αισθάνεται την πολωτική αντιπαλότητα ως κυρίαρχη υπόθεσή της. Έχουμε, πραγματικά, ανάγκη την επικοινωνία για την δική μας θεραπεία και την θεραπεία των άλλων, για να μην χάνουμε από τον ορίζοντά μας τα κρίσιμα σημεία, τα οποία λειτουργούν και εκλαμβάνονται, εσφαλμένα, ως άλλοθι για την αγριότητα και τον διαρκή συναγερμό, για το «ζην επικινδύνως». Πρέπει να προσθέσουμε ότι παραμένουμε πολεμικοί, αλλά μόνο υπό τους όρους της διάκρισης –μιας διάκρισης για την υπέρβαση, όπως είπαμε, της χωριστικότητας, της δικής μας και των άλλων. Θα υπάρξει πρώτα ο εσωτερικός πόλεμος.

Είναι ο πόλεμος να κερδίσουμε τον χαμένο εαυτό, όχι κατακτώντας αλλά υπερβαίνοντας όλες αυτές τις συμβολικές πυκνώσεις που ειδωλοποιούν τον εαυτό και τη συνειδητότητά μας.

Πρέπει να αναπροσανατολιστούμε ολοκληρωτικά και αυτό εξηγείται ως μια διακριτική διαλεκτική που να υπερβαίνει τόσο αυτή την αδιακρισία μας ως προς το θετικό και το αρνητικό στις συλλογικές και στις εσωτερικές υποθέσεις, όσο, επίσης, και σε συνάφεια με την ίδια τη στάση μας απέναντι στους άλλους. Η στάση αβλάβειά μας μπορεί να επιφέρει επίσης σύγκρουση. Ωστόσο, μπορεί να πει κανείς ότι και ο ολοκληρωτισμός γύρω από το θέμα της αβλάβειας είναι καταστροφικός, όπως προαναφέραμε, και υπάρχουν παραδείγματα στην ιστορία. Χρειάζεται να βαθύνουμε την ίδια μας τη συνείδηση για να μπορεί να διακρίνει τις αμέτρητες των περιπτώσεων όπου η «προοδευτική» στάση λειτουργεί υπέρ της διεξαγωγής ενός πολέμου και όπου δεν είναι

προοδευτική η γέφυρα της επικοινωνίας.

Πολλά θα έπρεπε να γίνουν με εσωτερική συνδιαλλαγή. Το πρώτο βήμα θα ήταν, μέσα από την επικοινωνία, να αποκαταστήσουμε τη συνεργασία και να δώσουμε παραδείγματα συνεργασίας. Κι έτσι, με το παράδειγμα της συνεργασίας, να ελαχιστοποιήσουμε την ισχύ της εξουσίας, να ελαχιστοποιήσουμε τα άλλοθι της δομικής, λειτουργικής και της στελεχιακής εκτροπής. *Οφείλουμε να είμαστε όλοι παρόντες σε αυτή τη διαχείριση των εξελίξεων, συνεργατικά και δικτυακά.* Αυτό είναι το κεντρικό ζητούμενο.

Γιάννης Ζήσης, συγγραφέας

(solon.org.gr)

20 Ιανουαρίου 2009